

TABIY FANLARNI O‘QITISHDA XALQARO PISA DASTURINING ROLI

Saodat Saidmurodovna Qodirova

Diyora Yo‘ldoshjon qizi Salimova

Karimjan Abduraximovich Mutalov

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti biologiya o‘qitish metodikasi
2-boqich magistrantlari

mutalovkarimjan@gmail.com

ANNOTATSIYA

O‘quvchi yoshlarni fanlar kesimida o‘zlashtirayotgan bilim, ko‘nikmalarini va malakalarini rivojlangan horijiy mamlakatlar o‘quvchilari bilimi bilan solishtirib o‘zimizning yutuq va kanchiliklarimizni aniqlab borishda Xalqaro baholash dasturlaridan foydalanish nazarda tutilgan. Shu o‘rinda PISA dasturini o‘rganish, uning muhim ahamiyati sanaladi.

PISA – o‘quvchilarning ta’limiy yutuqlarini baholash bo‘yicha xalqaro dastur bo‘lib (PISA *inglizcha - Programme for International Student Assessment*) u turli davlatlarda o‘quvchilarning savodxonligini (o‘qish, matematika, tabiiy fanlar) hamda bilimlarini amaliyotda qo‘llash qobiliyatini baholovchi dasturdir.

Kalit so‘zlar: tabiiy fanlar, PISA, o‘qitish, dastur, rol.

THE ROLE OF THE INTERNATIONAL PISA PROGRAM IN TEACHING SCIENCE

ABSTRACT

It is planned to use the International Assessment Program to determine our achievements and shortcomings by comparing the knowledge, skills and abilities of students in the field of science with the knowledge of students from developed countries. It is important to study the PIAS program here. PISA is an international program to assess students' academic achievement (PISA) and it puts students' literacy (reading, math, science) and knowledge into practice in different countries. is a program that assesses the ability to llash.

KIRISH

Yurtimizda so‘nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida iqtisodiyotdagi o‘shish ko‘rsatkichlari va erishilayotgan yutuqlar barcha sohalarda

malakali kadrlar va yetuk mutaxassislarga bo‘lgan talabni yanada oshirmoqda. Bu birinchi bo‘lib ta‘limdagi o‘qitish tizimidagi yangiliklarni maktabdan boshlash zarurligini anglatadi. “Yangi O‘zbekiston maktab ostanasidan boshlanadi”, deb prezidentimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoyev haqli ravishda aytib o‘tdilar. Chunki yosh avlodni zamon talabi darajasidagi bilimi mutaxassislar qilib tarbiyalashda maktab, litsey, texnikum va Oliy o‘quv yurtlarida ta‘lim sifatini yanada yaxshilashni talab etmoqda.

Bu o‘z-o‘zidan o‘quvchilarimizning darslarga qiziqishi-e‘tiborini oshirishni va o‘qituvchilarning har tomonlama ta‘lim ularning tarbiyasiga e‘tiborini kuchaytirishni talab etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

O‘quvchi yoshlarni fanlar kesimida o‘zlashtirayotgan bilim, ko‘nikmalarini va malakalarini rivojlangan horijiy mamlakatlar o‘quvchilari bilimi bilan solishtirib o‘zimizning yutuq va kanchiliklarimizni aniqlab borishda Xalqaro baholash dasturlaridan foydalanish ko‘zda tutilgan. Shu o‘rinda pisa dasturini axamiyati muhim sanaladi.

PISA–o‘quvchilarning ta‘limiy yutuqlarini baholash bo‘yicha xalqaro dastur bo‘lib (PISA *inglizcha - Programme for International Student Assessment*) u turli davlatlarda o‘quvchilarning savodxonligini (o‘qish, matematika, tabiiy fanlar) hamda bilimlarini amaliyotda qo‘llash qobiliyatini baholovchi dasturdir.

Mazkur dastur 2000 yildan beri turli mamlakatlarda o‘tkazib kelinayotgan bo‘lib, har 3 yilda 15 yoshli o‘quvchilarning o‘qish savodxonligi, matematika va tabiiy fanlar bo‘yicha bilimni tekshiradi [1].

Monitoring jarayoni uchun nazorat (testlar, yozma ishlar, so‘rovnoma, og‘zaki savollar, audio (video) materiallarini tayyorlashda ularning umumiy hajmiga nisbatan 20 % gacha o‘quvchilarning psixofiziologik xususiyatlariga mos keladigan, o‘quv dasturi va darsliklardan tashqari, xalqaro tajribalarda (PISA, TIMSS va h.k.) qo‘llanilgan materiallardan foydalanish mumkinligi pisa dasturining 4- bandida belgilab qo‘yilgan [2].

Ta‘lim sifatini baholash bizga nima beradi; jumladan tadqiqotlardan olingan natijalar mamlakatdagi ta‘lim sifati va uning xalqaro standartlarni hisobga olgan holda egallagan o‘rni to‘g‘risida xulosa chiqarish imkonini beradi, milliy ta‘lim tizimini isloh qilish, ta‘lim mazmunini, pedagog kadrlar tayyorlash va ularni malakasini oshirish dasturlarini takomillashtirish hamda mutaxassislarni yangi

avlodini yaratishda qo'llaniladi. Xalqaro iqtisodiy hamkorlik tashkiloti tomonidan o'tkaziladigan tadqiqotlarda 90 ga yaqin davlat qatnashadi. Shu o'rinda O'zbekiston 2021-yilda ilk marotaba PISA (15–16 yoshli o'quvchilar bilimni baholash bo'yicha) xalqaro tadqiqotlarida ishtirok etadi. Mazkur reyting natijalaridan kelib chiqib yurtimizning kelgusi rivojlanishiga baho beriladi. Uzoq muddatga xorijiy investitsiya kiritadigan yirik kompaniyalar tomonidan ushbu reyting natijalari inobatga olinishidan ham ushbu jarayon rivojlanayotgan mamlakatimiz uchun qay darajada muhim ekanligini anglash mumkin [3].

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O'quvchilarning kognitivlik va kreativlik xususiyatlarini aniqlashga yo'naltirilgan o'quv topshiriqlarini yaratib ularni, oraliq, yakuniy nazoratlarda muntazam ravishda qo'llash bilan aniq va tabiiy yo'nalishdagi tayanch maktablarida ma'ruza va laboratoriya darslarida xalqaro baholash dasturlaridan foydalanadigan topshiriqlar bo'yicha mashg'ulotlar olib borish yaxshi natija berishi hozirda o'z natijasini bermoqda. Umum ta'lim maktablarini zamonaviy axborot kommunikatsiya vositalari, internetdan foydalanish imkoniyatini va sifatini yaxshilash Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini shakllantirilishini baholashga qaratilgan sinovlarni tizimli ravishda o'tkazib borish maqsadga muvofiqir. Su o'rinda umumiy o'rta ta'limda o'quvchilar bilimni oshorish borasida, o'qituvchilarni kasbiy mahoratini oshirishni va dars jarayonida har bir mavzuni tushuntirishda uni dalillar bilan isbotlab ko'rsatishi ucun zaruriy ko'rgazmali materiallarni mavjud bo'lish mihim hisoblanadi. O'z kasbiga hurmat bilanqan qarydigan bugungi o'qituvchi, zamon bilan hamnafas holda ta'limdagi barcha yangiliklardan habardir bo'lishi uchun biz o'qituvchilarni tayyorlashimiz, shuningdek, rivojlantiruvchi ta'limning yanada faol tizimini darslarga tadbiiq etishimiz va o'qituvchilarni ta'lim jarayonida yanada muvaffaqiyatli foydalana oladigan materiallar bilan ta'minlashimiz kerak deb o'ylaymimiz.

O'zbekiston ta'lim tizimida yillar davomida bolalar bilimni aniqlash, xatolarini to'g'rilash va sinashga urg'u berib kelgan bo'lsada, PISA tekshiruvi esa bu jarayonga butunlay teskari jarayon bo'lib: olingan bilimlarni mushohada qilish, uning natijasini amaliyotda qay darajada qo'llay olinishini o'rganadi. PISA dasturini qo'llash bilan o'qitish jarayoniga har bir o'qituvchi o'zi o'qitayotgan fanidan doimo ijtimoiy tarmoqdan olingan yangi ahborotlarni dars jarayoniga kiritib borishni, o'z navbatida o'quvchilarni ijodiy izlanishiga turtki berilishini anglatadi.

O'quvchilarning kognitivlik va kreativlik xususiyatlarini rivojlanishiga ko'maklashuvchi har bir mavzu kesimida o'quvchi yoshiga mos PISA topshiriqlarini ishlab chiqish, joriy, oraliq va yakuniy nazoratlarda ulardan foydalanish bilan, tabiiy fanlardan o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini shakllantirilishini baholashga qaratilgan sinovlarni tizimli ravishda o'tkazib borilishi amaliy jihatdan faqat yahshi natija beradi. Bu-biroz muammoli bo'lishi mumkin. Biroq biz ko'p yillar davomida yodlashga o'rgatib kelgan bolalarga: "Bunday yodlashdan to'xtanglar, endi ijodiy fikrlashingiz kerak yoki bilimingizni hayotiy vaziyatda sinashingiz kerak", deb birdaniga ayta olmaymiz. Lekin bu kabi o'zgarishlarga bosqichma-bosqich o'tib borishimiz zarur.

Masalan, xuddi shu masalada Singapur davlatida "Agar biz bolalarimizga yodlashni o'rgatsak, ular xuddi biz o'rgangan holatni o'rganadi, agar fikrlashni o'rgatsak, ko'proq voqeliklarni o'rganishadi", degan qarash bor.

Hozirgi kunda yurtimizda o'quvchilarni tabiiyfanlarga bo'lgan qiziqishlarini yanada oshirish nazariy ta'lim bilan birgalikda amaliyotni mujassamlashtirgan holatda olib borilishi, tabiatda ro'y berayotgan voqea va hodisalarni, jumladan o'simlik va hayvonlarni tabiiy sharoitida o'zgarish xilma-xilligi ortib borayotgani hamda ba'zi turlarning haddan ziyod kamayib ketishi bu jarayonda antropogen ta'sirning sezilarli darajada ortib borayotganligini ko'rishimiz mumkin, ushbu holatda o'quvchilarni oldindan anglash, fikrlash qobiliyatini rivojlantirib, tabiatga qanday munosabatda bo'lish, har bir o'simlik, hayvon, mikroorganizmlarni foydalilik xususiyatlarini ocha bilish qobiliyatlarini rivojlantirishni taqozo etadi.

XULOSA

O'quvchilarni tabiiy fanlardan fikrlash qobiliyatlarini baholashda PISA dasturida berilgan topshiriqlar bilan tanishtirib borish, shuningdek fan mavzulari bo'yicha PISA topshiriqlarini yangilarini tuzish va uni o'quvchilarga doimo tanishtirib borish, orqali o'quvchilarni ijodiy fikrlashga o'rgatib, ularni kundalik hayotda, tabiiy, noodatiy sharoitlarda ijobiy yechimlarni topishga o'rgatadi.

REFERENCES

1. K.A.Mutalov Gulmatova, M. K "O'QUVCHILARNI KASBGA YO'NALTIRISHNING DOLZARBLIGI." CLUSTER OF PEDAGOGICAL EDUCATION: Building 2A, Istikbol Street, Chirchik, Tashkent region, Uzbekistan

Problems and Solutions. Pedagogik ta'lim klasteri: muammo va yechimlar, JUNE 25-26, 2021.1320-1323.

2. Alimova, X. B., & Ramazonov, B. R. (2021). “O „QUVCHI-O „QUVCHIGA USTOZ” TAMOYILI ASOSIDA TABIIY FANLAR DARSLARINI TASHKIL ETISHDA PEDAGOGIK MUAMMOLAR. *Academic research in educational sciences*, 2(9), 940-945.

3. Курбонов, Ш. Ш., & Рамазонов, Б. Р. (2021). ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ МЕТОДИКАСИНИНГ ПЕДАГОГИКА ВА БОШҚА ФАНЛАР БИЛАН БОҒЛИҚЛИГИНИНГ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АҲАМИЯТИ. *Academic research in educational sciences*, 2(9), 51-59.

4. Эгамбердиева, Л. Н., Хуррамова, М. А., & Рамазонов, Б. Р. ПРОБУДИТЬ У МОЛОДЕЖИ ЧУВСТВО ЛЮБВИ К ПРИРОДЕ ОДНА ИЗ АКТУАЛЬНЫХ ЗАДАЧ.

5. Alimova, X. B., Vozorova, D. S., & Ramazonov, B. R. ТИВ ИЛМИНИНГ БУЙУК ALLOMASI ABU ALI IBN SINO О‘GITLARINING YOSH AVLOD TARBIYASIDAGI АНАМИЯТИ.

6. Рамазонов, Б. Р., & Муталов, К. А. ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ ЭКОЛОГИЕЙ И ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ-МОНИТОРИНГ ЗАГРЯЗНЕНИЯ ПОЧВЫ.

7. Закиров, Д. У. (2020). МАКТАБЛАРДА БИОЛОГИЯ ФАНИНИ ЎТКАЗИШДА ЎҚУВЧИЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ФИКРЛАШИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ УСУЛЛАРИ. *Science and Education*, 1(7).

8. Алимова, Х. Б., & Рамазонов, Б. Р. (2021). ИНТЕРФАОЛ ТАЪЛИМ ЁРДАМИДА МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ ҚОБИЛИЯТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ. *Academic research in educational sciences*, 2(1).

9. Атабаева, Д., & Файзиев, В. Б. (2020). ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ СОҒЛОМ ЎСИШИ ВА РИВОЖЛАНИШИДА УЙҚУНИНГ АҲАМИЯТИНИ ЎРГАНИШ. *Биология ва экология электрон журналы*, 4(2).

10. Закиров, Д. У. (2020). МАКТАБЛАРДА БИОЛОГИЯ ФАНИНИ ЎТКАЗИШДА ЎҚУВЧИЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ФИКРЛАШИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ УСУЛЛАРИ. *Science and Education*, 1(7).

11. Закиров, Д. У., & Нурметов, Х. С. (2021). ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА ОСНОВНОЙ ИСТОЧНИК ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ. *Academic research in educational sciences*, 2(Special Issue 2).